

KAZAK ŞAİRİ JAMBILJABAEV'İN HAYATI VE FAALİYETLERİ AZERBAYCAN BASININDAN EDEBİYAT GAZETESİNDE

Hüseyn AHMETZADE*

Özet: Türk dünyasında önemli yere sahip Kazakistan, edebiyat ve kültür alanında önemli mütefekkirler yetiştirmiştir. Bu isimlerden biri de Jambıl Jabaev'dir. Uzun ömür yaşayan şair, hem Çar dönemini hem de Sovyet dönemini görmüş ve edebi faaliyetlerini bu iki döneme sığdırmıştır. Jambıl'ın edebî faaliyetleri sadece Kazakistan'la sınırlı kalmamış bütün Sovyetler Birliği'nde kendine yer bulmuştur. Eserleri farklı dillere tercüme edilmiştir.

Jambıl Jabaev'in hayatı ve faaliyetleri Azerbaycan'da da geniş yankı uyandırmış. Dönemin basın organlarında kendisiyle ilgili sık sık haberlere ve eserlerine yer verilmiştir. 1934 yılında yayın hayatına başlayan *Edebiyat* gazetesinde de Jambıl'la ilgili yazılara sık sık rastlanılmaktadır. Burada şairle ilgili haberler, aldığı ödüller, kendisiyle ilgili yapılan röportajlara yer verilmiştir. Ayrıca şairin şiirleri Azerbaycan Türkçesine aktararak gazetede yayınlanmıştır. Azerbaycan edebiyatının önemli simalarından Samet Vurgun, Abdullah Faruk, Süleyman Rehimov, Memmed Rahim, Elekber Ziyatay, Rezzakzade Aliaba gibi edipler Jambıl'un hayatı ve edebî eserleriyle ilgili bilgileri okurlara sunmuşlar. Şiirleri Azerbaycan Türkçesine aktarılmış, kendisine armağan edilen şiirler kaleme alınmıştır.

Bu çalışmada Kazak şairi Jambıl'un Azerbaycan basınında yer alan *Edebiyat* gazetesindeki eserleri ve kendisinden bahsedilen haberlere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Azerbaycan, Jambıl, *Edebiyat* Gazetesi, şiir.

Life And Activites of the Kazakh Poet Jambyljabaev in the Azerbaijani Press in the *Literary Newspaper*

Abstract: Kazakhstan, which holds a significant place in the Turkic world, has produced many important thinkers in the fields of literature and culture. One of these figures is Jambıl Jabaev. The poet, who lived a long life, witnessed both the Tsarist and Soviet eras and carried out his literary activities across these two periods. Jambıl's literary works were not limited to Kazakhstan alone but found recognition throughout the entire Soviet Union. His works have been translated into various languages.

Jambıl Jabaev's life and literary contributions also resonated widely in Azerbaijan. His works and news about him were frequently featured in the press of the time. The *Edebiyyat* newspaper, which began publication in 1934, often included articles about Jambıl. These articles covered news about the poet, the awards he received, and interviews with him. Additionally, his poems were translated into Azerbaijani Turkish and published in the newspaper. Prominent figures of Azerbaijani literature such as Samad Vurgun, Abdullah Faruk, Suleyman Rahimov, Mammad Rahim, Alakbar Ziyatay, and Rezzakzade Aliaba provided readers with insights into Jambıl's life and literary works. His poems were translated into Azerbaijani Turkish, and poems dedicated to him were also written.

This study will focus on the works of the Kazakh poet Jambıl that were published in the *Edebiyyat* newspaper in Azerbaijan and the news articles about him featured in the publication.

Keywords: Kazakhstan, Azerbaijan, Jambyl, *Literature Newspaper*, poetry.

Giriş

Rusya'da Çar rejimin devrilmesinden sonra hâkimiyete gelen Bolşeviklerin esas gayelerinden biri parçalanmış imparatorluğu sosyalizm adı altında bir yerde tutmaktı. İlk başlarda bunu hayata geçirmek oldukça zor oldu. Çünkü Rusya dâhilindeki iç savaşlar devam etmekteydi. Denikin, Kolçak gibi beyaz ordu güçleriyle savaşlar sürdüğü sırada eski müstemlekeler bağımsızlıkların ya ilan etmiş ya da bunun için mücadelelerini sürdürüyordular. Türk dünyasının önemli parçası olan Kazakistan ve Azerbaycan'da da bu mücadeleler kısa bir sürede başladı. Sonuç olarak Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti ve Alaş Orda Devleti gibi devletler kuruldu. Fakat bu devletlerin bağımsızlıkları uzun sürmedi. 1920 yılların başlarından itibaren iç savaşı kazanan Bolşevikler Türk dünyasını yeniden işgale maruz bırakmışlar. Neticede Çar dönemindeki sömürgecilik politikası devam etmiştir.

Türk coğrafyasının büyük kısmını zamanla işgal eden Sovyet rejimi ilk başta ılımlı politikalar yürüterek insanları kandırmayı başarmıştı. Özellikle işgal ettikleri bölgelerdeki aydınlardan bu konuda daha çok yararlanmışlardı. Bu aydınlardan birçoğu sonraki yıllarda hayal

* Dr. Bakü Avrasya Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Azerbaycan ve Dünya Edebiyatı Bölümü, Orcid: 0000-0002-2676-9964, h.ahmedov1989@yandex.com

kırıklığına uğrasa da bir kısmı da ömürlerinin sonuna kadar Sovyet rejimini savunmuş, eserlerinde onun ideolojisine hizmet etmiştir. Bu aydınlar eserlerinde rejimi destekleyen konulara yer vermişlerdir. Bunlar arasında Azerbaycan'dan Samet Vurgun'un "26'lar", Resul Rza'nın "Lenin"; Kazakistan'dan Saken Seyfullin'i "Kızıl Jüldüz"; İlyas Jansugirov "Oktyabr Küni"; Kırgızistan'dan Toktogul Satılganov'u "Kanday Ayal Tuudu Eken, Leninet Uuldu; Türkmenistan'dan Ata Salıh'ın "Gahraman Bolşevikler" ve buna benzer başka yazar ve şairler örnek gösterilebilir (Gürsoy-Naskali, 1996: 55).

Yukarıda adı geçen aydınlarla birçok ortak yönleri olan aydınlardan biri de Jambıl Jabaev'dir. Kazak edebiyatının önemli simalarından biri olan Jambıl, 1846 yılında doğmuştur. Çocukluk devri Çar Rusya'sının sömürgeci politikası ve yerli yönetici zümrenin adaletsizliğine denk gelmiştir. On beş yaşından itibaren şairlik yapan Jambıl bütün bunları eserlerine yansıtmıştır (İbrayev, 1996: 113). Uzun bir ömür yaşayan şairin edebî faaliyeti iki döneme ayrılmıştır. Birinci dönem Çar Rusya'sı dönemi, ikinci dönem ise Ekim devrimi sonraki dönemdir. Şairin ekim devriminden önce söylediği şiirlerin çoğu yazıya aktarılmadığı için kaybolmuştur. Yaratıcılığında daha çok eşitsizlik ve haksızlık dile getirilmiştir. Bu eserleri arasında "Şağım" (Yakınım), "Ekeme" (Babama), "Jılqış" (Seyis), "Şebdenge" (Şebden'e), "Set Saylanarda" (Set Tayin Edildiğinde), "Östepkede" (Sergide), "Patşa Emiri Tarıldı" (Çar Emiri Darıldı), "Zildi Buynq" (Sert Emir) örnek gösterilebilir (İbrayev, 1996: 114).

Ekim devriminden sonra eserleri yazıya aktarılan Jambıl artık sadece Kazakistan'da değil bütün Sovyetler Birliği'nde de tanınmaya başlar. Şair 1930'lu yıllardan itibaren Moskova'ya gitmeye başlar ve şiirleri radyoda, gazetelerde, dergilerde yayımlanır. Özellikle 1936 yılında "Otanım" adlı şiirinin *Pravda* gazetesinde yayımlanmasından sonra Jambıl'ın ünü bütün Sovyet coğrafyasına yayılır (Urakova, 2008: 37).

1. Jambıl Jabaev Edebiyat Gazetesinde

Kafkasya bölgesinde daha Çar Rusya'sı döneminde yayın organları için ayrı sansür dairesi mevcut olmuştur. Böylece sadece Rusya'nın kendisinde değil bütün işgal bölgelerini de bu şekilde Halk Maarif Bakanlığı aracılığıyla kontrol altında tutmak mümkün olmuştur (Zeynalzadə, 2006: 3). Bütün bu sıkıntılar Sovyet döneminde de devam etmiştir. Özellikle 1930'lu yılların başından itibaren yapılan Stalin baskısı "şahsiyeti terennüm etme" kendisini, siyasetin yanı sıra kültür, edebiyat, tiyatro ve basında da göstermeye başlamıştır. Bu yıllarda Azerbaycan'da yayın hayatına başlayan basın organlarından biri de *Edebiyat* gazetesidir. 1934 yılında yayın hayatına başlayan gazetede daha çok edebiyatla ilgili yazılara yer verilmişti. Azerbaycan Yazarlar Birliği'nin bünyesinde yer alan gazetede sadece Azerbaycan edebiyatının değil, diğer ülke ve halkların da edebiyatına yer verilmiştir. Yayın hayatına başladığı ilk sayıdan itibaren gazetede Rusya, Ukrayna, Özbekistan, Türkmenistan, Gürcistan ve diğer ülkelerin edebiyatlarına yer verilmiştir. Gazetede sık sık edebiyatına yer verilen ülkelerinden biri de Kazakistan'dır. Özellikle yayın hayatına yeni başladığı dönemlerde gazetede Jambıl'la ilgili yazılara rastlamak mümkündür. "Otanım" adlı şiirinin yayımlanmasından sonra daha da meşhurlaşan Jambıl'ın faaliyetleri Azerbaycan Türkleri tarafından da merakla takip edilmiştir.

(Edebiyat Gazetesi Sayı 23)

Dönemin önemli basın organlarından olan *Edebiyat** gazetesinde şairin faaliyetlerine geniş yer verilmiştir. Burada Jambıl'ın hayatı ve edebî faaliyetleri değerlendirilmiş, eserleri Azerbaycanlı şairler tarafından Azerbaycan Türkçesine aktarılmış, kendisiyle röportaj yapılmıştır. Ayrıca kendisiyle ilgili haberlere de gazete de sık sık yer verilmiştir.

2. Gazetede Çıkan Şiirleri

Gazetede Jambıl'la ilgili ilk yazıya 30 Kasım 1937 yılında yayımlanan 52. sayıda rastlanmaktadır. Bu sayıda, Dağıstanlı şair Süleyman Stalski'nin vefatıyla ilgili haberlere yer verilmiştir. Haberlerin yanı sıra şairler de şiirleriyle bu vefattan dolayı üzüntülerini dile getirmişler. Aynı zamanda Jambıl'ın "Süleyman Stalski" şiiri de bunlara bir örnektir. Şiir, Abdulla Faruk tarafından Rusçadan Azerbaycan Türkçesine serbest şekilde tercüme edilmiştir. Jambıl, Süleyman Stalski'ye olan sevgisini edebî şekilde dile getirmiş ve onun Sovyet ülkesine, toplumu için olan değerinden şöyle bahsetmiştir:

*Bağlarda cəh-cəh vurur səhər, dan atan zaman,
Dağıstanın bülbülü-qoca aşiq Süleyman.
O, zülmətlər keçərək, dağıtmış dumanları,
Meşələrdən çıxarmış yırtıcı heyvanları,
Yüksəlmiş dərələrdən, təpələrdən aşaraq,
İndi dağlar titrədən aşiq olmuş, budur bax.
Məzar günbəzlərində bitir yeni lalələr,
Çiçəklərin üstündə titrəşir ilk jalələr.* (Cambul†, 1937: 1).

Şairin 1937 yılında yayımlanan "Kardeşlik Nağmesi" şiiri, Moskova rejiminin kabul ettiği anayasaya ithaf edilmiştir. Dönemin sert politikaları bütün yaşama, edebiyata yansdığından dolayı bu dönem faaliyet gösteren bütün ediplerin eserleri Sovyet ideolojisini övecek şekilde kaleme alınmıştır. Özellikle 1937-1938 yılları arasındaki zulüm döneminde kaleme alınan yazılar buna örnek gösterilebilir. "Kardeşlik Nağmesi" şiirinde ideolojik içerik üstün olsa da edebî yön yeterince korunmuştur. Şair, Kazak topraklarının doğal güzelliklerini şöyle dile getirmiştir:

*Yenə tənbur səslənir, nəşə verir çöllərə,
Dönür fərəhli nəğməm dağlara, sellərə.
Yenə axır Cambul'un aşub – daşan ürəyi...*

* Bu gazeteyle ilgili daha detaylı bilgi 2020 yılında savunulan "Edebiyat Gazetesi Üzerine Bir İnceleme (1934-1945) başlık doktora tezinde verilmiştir.

† Gazetede şairin Cambul olarak geçmektedir.

*Qanadlı bir quş kimi dağlar aşan ürəyi,
Səhər küləkləriylə dolaşır diyar-diyar,
Açıq ona qoynunu uzaxlarda obalar* (Cambul, 1937:1).

Jambıl'ın Azərbaycan'a olan sevgisi kaleme aldığı "Bakü Nağmesi" şiirinde de görülmektedir. Şiiri tema olarak iki bölüme ayırmak mümkündür. Birinci bölümde şair sadece Bakü'nün güzelliklerinden bahsederek düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

*Gördüm camalını sübh açılarda,
Ey buruqlar şəhri, bağlar diyarı!
Yallı bulutları göydə qovanda
İlxısı küləklər cənuba sarı.
Əsən küləklərin cavabında mən,
Bir nəğmə başladım ellər bağında.
Bizim aşıklardan müğənnilərdən
Çox-çox eşitdiyim Bakı haqqında.
Uzaq sahillərə çarpdı dalğalar,
Qəlbimin telləri həycana gəldi,
Qaspi köpükləndi, gurladı rüzgar,
İlhamla çaldığım ney cana gəldi.
Bu mavi dalğalar, bu əlan,
Şad xəbər gətirir vətən tərəfdən,
Mənim gülzar yurdum can Qazaxıstan,
Dumanlar içində yatan tərəfdən.* (Cambul, 1938: 4).

Eserin içeriğinden de görüldüğü gibi Cambul Bakü'ye seyahat etmiş ve burada şehrin güzelleğine bizzat şahit olmuştur. Şiirin sonraki satırlarında şair artık dönemin şartları gereği siyasi konulara da yer vermektedir. Sovyet döneminde kahraman olarak bilinen aslında ise 28 Nisan 1920 yılında Bakü'yü işgal eden Kirov'dan da şiirde bahsedilmiştir (İskenderov, 1965: 52). Şiirin sonunda ise Stalin'in de adı geçmektedir.

Gazetede Jambıl'ın şiirlerinin yanı sıra kendisine ithaf edilmiş şiirlere de rastlanmaktadır. Bu şiirler arasında Samet Vurgun'un "Şiirimizin Aksakalı" şiiri örnek gösterilebilir. Azərbaycan Sovyet edebiyatının önemli simalarından biri olan Samet Vurgun Jambıl'ın edebî faaliyetini yakından takip etmiş ve şiirlerinin bir kısmını Azərbaycan Türkçesine aktarmış. "Şiirimizin Aksakalı" şiirini ise şair, Jambıl'ın edebî faaliyetlerinin yıl dönümüne ithaf etmiştir. Şiirde Jambıl'ın zorlu geçen ömür hayatı şöyle dile getirilmiştir:

*"Qoca Cambul! Ömrün boyu
Yetim gəzdin o yurtları...
Əsdi sənin ağ başından
Qara günün sərt rüzgarı.
Tamburunu çaldıqca sən
Susdu bülbül, dindi çəmən.
Bir zamanlar nə sən, nə mən.
Şad görmədik dostu yarı.
Soldu çiçək saraldı gül,
Boyun бүkdü sarı sünbül
Yas paltarı??? – qoca bülbül!
Dərdli gəzdin çəmənزاری* (Vurgun, 1938: 3).

(Sayı 23 Samet Vurgun ve Jambıl Jabaev)

Jambıl'a armağan edilen başka bir şiirse Rezzakzade Aliaba'ya aittir. "Cambula" adlı şiirde şair, Kazak halkının özgür dile sahip olmasını büyük sevinçle dile getirmiş. Ve Kazak halkının Jambıl gibi önemli bir şahsiyete sahip oldukları için ne kadar gurur duymaları gerektiğini şöyle anlatmaktadır:

*Şirin dövrandasın, azatdır dilin,
Səninlə fəxr etsin bəxtiyar elin,
Fəxrt etsin bu vətən, Cambul!
Qoş gündə min şeir, min yeni dastan,
Günləri xoş keçən diyara, Cambul!
Keçmişdə ellərin qara geyəndə,
Sırrını dostuna, yara deyəndə
Sənin də bağırını almışdı qubar.* (Rezzakzade, 1938: 3).

Şair, geçmişteki sıkıntıları hatırlatarak, şimdi Jambıl'ın, halkının ve vatanın daha güzel bir geleceğe doğru ilerlediğini ifade ediyor. "Sırrını dostuna, yara deyəndə" ifadesi, insanların birbirlerine karşı dürüst ve açık olmalarını, aralarındaki güveni simgeliyor. Bu şiirle şair, Jambıl timsalinde toplumsal birlikteliğin, karşılıklı desteğin ve millî dayanışmanın önemine dikkat çekiyor.

3. Diğer Yazılar

Şiirlerinin yanı sıra gazetede Jambıl'la ilgili haberlere, röportaja, mektuplara ve benzeri yazılara da yer verilmiştir. 1938 yılında edebî faaliyetlerinin 75. Yıl dönümüyle ilgili Jambıl'a dünyanın dört bir yanından tebrik mektupları gelmiş, hakkında şiirler kaleme alınmıştır. Bunlar arasında Romen Rolland, Martin Andersen Nekse, Katarina Suwansa Priçard, Mihail Şolohov gibi edipler örnek gösterilebilir (İbrayev, 1996: 115). Bu önemli tarihe *Edebiyat* gazetesinde de yer verilmiştir. "Cambula Tebrikler", "Studentlerin ve Profesörlerin Cambulla Görüşü", "Büyük Edebî Gece", "Cambulun Nağmeleri Üzre Musiki Yazılır", "Büyük Ağının Vatanında", "Cambul Emekçi Kazak Halkının İtimadını Doğruldur", "Kazakistanın Büyük Halk Sanatkarı Cambul Yoldaşa" gibi yazılara gazetenin 25. sayısında rastlanmaktadır. Bu sayıda yayınlanan "Büyük Edebî Gece" başlıklı yazıda Bakü'de Jambıl Jabaev'in edebî faaliyetleriyle ilgili düzenlenen törenden şöyle bahsedilmektedir:

"Mayın 25-də Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan dövlət filarmoniyasının zalında Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqının, böyük Qazaxstan ağını Cambulun 75 illik ədəbi fəaliyyətinə həsr olunmuş ədəbi-bədii gecəsi olmuşdur.

Gecəni Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqı sədri vəzifəsini ifa edən Osman Sarıvəlli yoldaş açmışdır. Cəmbulun 75 illik ədəbi fəaliyyəti haqqında yazıçı Cahanbaxş yoldaş məruzə etmişdir. Cahanbaxş yoldaş Qazaxstan xalqının böyük müğənnisi Cəmbulun həyat və yaradıcılığı üzərində ətraflı dayanmış və onun keçdiyi ədəbi yolları geniş izah etmişdir. (Sayı 25, 1938: 4).

Edebî faaliyetləri Azərbaycan'da yakından takip edilen şair, Azərbaycan aşıkları tarafından da büyük ilgi görmüştür. Azərbaycan aşıklarının 1938 yılında düzenlediği kurultayda Jambıl Jabaev'e gönderilen mektupta bu net görülmektedir. Onun sadece kardeş Kazak halkı için değil bütün Sovyet halkları için ne kadar önemli bir aydın olduğundan şu şekilde bahsediliyor:

“Sovet Azərbaycanının qızıl paytaxtı-Bakıda toplanmış Azərbaycan aşıklarının II qurultayı sənət-qardaş Qazaxıstan xalqının böyük aşığı və sovet epoxasının xoşbəxt günlərini tərənnüm edən ordenli şairinə öz alovlu aşiq salamımı göndərir.

Sən yalnız qardaş Qazaxıstan respublikasının şairi deyil, böyük Sovet xalqının sevimli sənətkarısən. Sənin yaradıcılığın biz aşıklar üçün böyük bir sənət məktəbidir...Yaşasın sənin kimi sənətkarlar yetişdirən xoşbəxt Qazaxstan xalqı!” (Sayı 158, 1938:2)

Şairin Azərbaycan okuru tarafından tanınması yolunda kayda değer yazılardan biri de Enver Hidayet'e kendisiyle ilgili verdiği demektir. 20 Mayıs 1938 yılında “Kazakistan'ın Ordenli Halq Ağını Cəmbulun Özü Hakkında Dedikleri” başlıklı yazıda şair bizzat kendi dilinde hayatını ve edebî faaliyetlerinden Enver Hidayet'e şöyle bahseder:

Çuğ gölünün sahilinde Cəmbul adlı iki dağ var. Mənim atam hər yay öz ailəsi və öz malqarası ilə bu dağlara köçüb yaşarmış.

Mən 1846-cı ilin fevral ayında haman Cəmbul dağının yanında anadan olmuşam. Bunun üçün mənə bu dağın adını vermişlər.

Təbiət mənə güclü səs xoş avaz vermişdi. Mən tənha ucsuz bucaqsız boş, əkin əkilməyən çöldə gedirkən oxuduğum zaman bütün ətraf mənim səsimlə çınlardı. 14 yaşından başlayaraq söz qoşmağa, şeir söyləməyə başladım. 15 yaşa dolanda mənim yolum məşhur tağlı aqın Suyumbayın yaşamaqda olduğu qışlağa düşdü. Mən onun evinə tərəf gəlirdim. Yaxınlaşdıqda tamburu əlimə alıb çalmağa və söz qoşmağa başladım. Qoca ağın mənim qabağıma çıxdı və məni qarşıladı. Mənim səsim və söz qoşmaq istedadım onu olduqca maraqlandırdı... (Hidayet, 1938:2).

Edebî faaliyetlerin 75. yıl dönümü bütün Sovyetler Birliğinde kutlanan Jambıl'a dönemin en büyük devlet ödüllerinden biri olan “Lenin Ordeni” verilmiştir. Devletin kabul ettiği bu karara gazetenin 24 Mayıs 1938 yılında çıkan 24. sayısında haber olarak yer almıştır. Ayrıca bu sayıda Jambıl'la ilgili Azərbaycan Yazarlar Birliğı'nin düzenlediği tören hakkında haber paylaşılmış, diğer birkaç yazıdaysa şairin edebî faaliyetlerinin araştırılmasındaki son durumlar ve planlar hakkında okurlara bilgiler aktarılmıştır.

Uzun bir ömür yaşayan şair 1944 yılının aralık ayında hastalanır ve hastaneye kaldırılırken etrafındaki yakınlarına son şiiri “Son Söz”ü söyler. Şair 22 Haziran 1945 yılında vefat etmiştir (Kaskabasov, 2010: 22). Kazak hükümeti onun ölümünü “Halk Şiirinin Üstadı”, “XX. Yüzyılın Homeri” vefat etti diye duyurmuş. Jambıl'ın ölümüyle ilgili *Edebiyat* gazetesinde de nekrolojiye yer verilmiştir. Süleyman Rahimov tarafından kaleme alınan nekroloji şu şekildedir:

“SSRI Yazıçılar İttifaqının idarə heyəti görkəmli sovet şairi, Qazaxstan aşığı, Stalin mükafatı laureatı Cəmbul Cabayevin vəfatını dərin hüznə bildirir.

Alma Ata

Qazaxstan SSRİ Sovet Yazıçıları İttifaqına

Azərbaycan Sovet Yazıçıları Qazaxstan xalq aşıqi, Stalin mükafatı laureatı, ordenli Cəmbul Cabayevin vəfatını bildirən kədərli xəbəri eşidib çox məyus oldular. Cəmbulun özünü, bütün sovet ədəbiyyatı üçün böyük itkidir. Azərbaycan yazıçıları sizin kədərinizə şərik olurlar.

Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqının Sədri Süleyman Rəhimov” (Rahimov, 1945:4).

Jambıl Jabaev, vefat ettikten sonra gazetede onunla ilgili yazılara yer verilməyə davam etmişdir. “Cambul Cabayev’in Arşivi”, “Cambul Cabayevin Hatırası Ebediləştirilməlidir” gibi yazılar buna nümunə göstərilə bilər.

4.Jambıl’la İlgili Yazıların Yer Aldığı Sayılar

Sayı 52, 30 Kasım 1937 Cambul, (Çev. Abdulla. Faruk) “Süleyman Stalski” sayfa

Sayı 54, 5 Aralık 1937 Cambul, (Çev. Abdulla Faruk) “Qardaşlıq Nəğməsi”, sayfa 1.

Sayı 1(146), 9 Ocak 1938 Cambul, (Çev. Memmed Rahim) “Xalq Komissarı Yejov “, sayfa 1.

Sayı 13(158) 17 Mart 1938 İmzasız, “Alma-Ata: Qazaxıstan’ın Ordenli Xalq Şairi Cambul Yoldaş’a” sayfa 2.

Sayı 14(159) 24 Mart 1938 İmzasız, “Qazaxıstan’ın Ordenli Şairi Cambul’un 75 İllik Ədəbi Fəaliyyəti Qarşısında”, sayfa 1.

Sayı 17(162) 12 Nisan 1938 Cambul, (Çev. Abdulla Faruk) “Bakı Nəğməsi”sayfa 4.

Sayı 22(167) 11 Mayıs 1938 Rezzakzadə Allaba, “Cambul’a” sayfa 3.

Sayı 22(167) 11 Mayıs 1938 Âşık Avak Azaryan,“Cambul’a Təbrik” sayfa 3.

Sayı 23(168) 20 Mayıs 1938 İmzasız,“Böyük Xalq Sənətkârı”sayfa 1.

Sayı 23(168) 20 Mayıs 1938 Enver Hidayet,“Qazaxstan’ın Ordenli Xalq Aqını Cambul’un Özü Haqqında Dedikləri (Xüsusi Müxbirimizdən)” sayfa 2.

Sayı 23(168) 20 Mayıs 1938 –“Qazaxstan’ın Ordenli Şairi Cambul Cabayev Azərbaycan’ın Ordenli Şairi Səməd Vurğun’la” sayfa 2.

Sayı 23(168) 20 Mayıs 1938 Cambul, (Çev. Samet Vurgun) Ellər Baharı sayfa 2.

Sayı 23(168) 20 Mayıs 1938 Cambul, (Çev. Samet Vurgun) Stalin Nəğməsi sayfa 3.

23(168) 20 Mayıs 1938 Səməd Vurğun Şeirimizin Ağsaqqalı sayfa 3.

Sayı 24(169) 24 Mayıs 1938 Mixail. Kalinin, A. Gorkin,“Cambul Cabayev Yoldaş’ın Lenin Ordeni ilə Təltif Edilməsi Haqqında SSRİ Baş Soveti Prezidiumunun Fərmanı” sayfa 3.

Sayı 24(169) 24 Mayıs 1938 Enver Hidayet,“Cambul Gecəsi; Cambul’un Revolyusiyadan Əvvəlki Poemaları Çap Edilir; Cambul’un Bioqrafiyası Yazılır; Cambul Özbək Dilində; Cambul’un Şeirleri Məcmuəsi Uyğur Dilində” sayfa 3.

Sayı 25(170) 30 Mayıs 1938 –“Cambul Dinan Nurpeyəsova ilə Birlikdə” sayfa 4.

Sayı 25(170) 30 Mayıs 1938 İmzasız,“Cambula Təbriklər (Xüsusi Müxbirimizdən)” sayfa 4.

Sayı 25(170) 30 Mayıs 1938 Enver Hidayet,“Studentlərin və Professorların Cambul’la Görüşü; Cambul’un Nəğmələri Üzrə Musiqi Yazılır; Cambul Əməkçi Qazax Xalqının E’timadını Doğruldu; Böyük Aqının Vətəmində; Cambul’un Yeni Portretləri Çəkilir” sayfa 4.

Sayı 25(170) 30 Mayıs 1938 İmzasız,“Alma-Ata: Qazaxstan’ın Böyük Xalq Sənətkârı Cambul Yoldaş’a” sayfa 4.

Sayı 37(182) 12 Ağustos 1938 İmzasız, “Cambul’un Yaradıcılığının 75 İlliyinə Dayır” sayfa 2.

Sayı 54(199) 24 Kasım 1938 Cambul, (Çev. Eyyub Abbasov) “Xalqların Qardaşlığı Nəğməsi”sayfa 2.

Sayı 56(201) 5 Aralık 1938 Cambul, (Çev. Memmed Rahim) “Stalin’in Nitqini Dinləyərək” sayfa 3.

Sayı 26(231) 2 Ağustos. 1939 Cambul, (Çev. Əbil Yusifov) “Döyüşcünün Andı”sayfa 3.

Sayı 1(216) 1 Ocak 1940 Cambul, (Çev. Alakbar Ziyatay) “Yeni İliniz Mübarək”sayfa 1.

Sayı 12(270) 23 Mart 1941 Cambul Cabayev, sayfa 2.

Sayı 17(415) 27 Haziran. 1945 Süleyman Rahimov “Cambul Cabayev” sayfa 4.

Sayı 27(425) 30 Eylül 1945 İmzasız,“Cambul Cabayev’in Arxivini”sayfa 1.

Sayı 28(426) 9 Ekim 1945 İmzasız, “Cambul Cabayev’in Xatirəsi Əbədləşdirilməlidir” sayfa 2.

Sonuç

Jambıl Jabaev’in edebî faaliyetlerine, Kazak halk edebiyatının güçlü bir temsilcisi olarak başlamış ve bu Sovyetler Birliği döneminde ideolojik bir çerçeveye oturtulmuştur. Çarlık Rusya’sı döneminde Kazak halkının sıkıntılarını dile getiren şiirler yazan Jabaev, Sovyet yönetimi altında farklı bir edebî kimliğe bürünmüş ve sosyalist realizme hizmet eden eserler vermeye başlamıştır. Sovyetler Birliği’nin genel politikası gereği, özellikle Türk dünyasında yer alan edebî şahsiyetler, komünist ideolojiyi destekleyen bir çerçevede yüceltilmiş ve onların eserleri geniş kitlelere ulaştırılmıştır.

Jambıl Jabaev’in edebî mirası, yalnızca Kazakistan ile sınırlı kalmamış, başta Azerbaycan olmak üzere diğer Sovyet cumhuriyetlerinde de tanıtılmıştır. 1930’lu yıllardan itibaren Sovyet edebiyatında önemli bir yer edinmeye başlayan Jabaev’in eserleri Azerbaycan’da yayımlanan *Edebiyat* gazetesi aracılığıyla geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Azerbaycan’daki edebî çevreler, onun halk şiirine kattığı değerleri takdir etmiş, özellikle Samet Vurgun gibi dönemin önemli şairleri Jabaev’e ithaf edilen şiirler kaleme almıştır. Aynı zamanda Azerbaycan’da âşıklar, Jambıl’a saygılarını dile getiren mektuplar yazmış ve onun Sovyetler Birliği içindeki edebî kimliğini yüceltmıştır.

Jambıl’ın bu yıllarda kaleme aldığı şiirlerinde Sovyet yönetimine duyulan bağlılık ve Lenin ile Stalin gibi liderlere övgüler dikkat çekmektedir. Özellikle 1937-1938 yıllarında yazdığı şiirlerde, dönemin komünist ideallerine uygun bir dil kullanmış, Bakü’ye ithafen yazdığı “Bakü Nağmesi” adlı şiiri, Azerbaycan’ın Sovyet yönetimi altındaki gelişimini ve güzelliklerini öne çıkaran bir eser olmuştur. Sovyetler Birliği’nin uyguladığı kültürel politikalar doğrultusunda, Jambıl Jabaev gibi halk şairleri, sosyalist sistemin ideolojik değerlerine hizmet eden sanatçılar olarak gösterilmiş ve resmî devlet etkinliklerinde onurlandırılmıştır.

Azerbaycan’da da büyük bir saygınlık kazanan Jabaev’in 75. edebî yıl dönümü vesilesiyle birçok etkinlik düzenlenmiş, Sovyet yönetimi tarafından kendisine Lenin Nişanı verilmiştir. Bu tür ödüller ve onurlandırmalar, Sovyetler Birliği’nin edebî figürleri nasıl şekillendirdiğini ve yönlendirdiğini göstermesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Jambıl Jabaev’in sanatı halk edebiyatının köklerinden beslenmiş, Sovyet ideolojisinin etkisi altında biçimlenmiş ve bir propaganda aracına dönüştürülmüştür. Azerbaycan ve diğer Türk dünyası halkları nezdinde bir saygınlık kazanan şair, Sovyetler Birliği’nin resmî söylemi içerisinde önemli bir yere oturtulmuş ve özellikle sosyalist düzenin savunucusu olarak öne çıkarılmıştır. Onun şiirleri, halkın duygularını yansıtmalarının yanı sıra, rejimin politikalarına uygun bir çerçevede şekillenerek dönemin edebî anlayışına yön veren unsurlardan biri olmuştur.

KAYNAKÇA

- Cambul, (1937), “Qardaşlıq Nəğməsi”, (Çev. Abdulla Faruk), *Edebiyat* Gazetesi, Sayı 54, 5 Aralık, sayfa 1.
- Cambul, (1937), “Süleyman Stalski”, *Edebiyat* Gazetesi, Sayı 52, 30 Kasım, sayfa
- Cambul, (1938), “Ellər Baharı”, (Çev. Samet Vurgun), *Edebiyat* Gazetesi, Sayı 23(168) 20 Mayıs, sayfa 2.
- Cambul, (1938), “Bakı Nəğməsi”, *Edebiyat* Gazetesi, (Çev. Abdulla Faruk) Sayı 17(162) 12 Nisan, sayfa 4.
- Hidayet, E (1938), “Qazaxstan’ın Ordenli Xalq Aqını Cambul’un Özü Haqqında Dedikləri (Xüsusi Müxbirimizdən)”, *Edebiyat* Gazetesi, Sayı 23(168) 20 Mayıs, sayfa 2.
- İbrayev, Şakir (1996), “Jambıl Jabaev (Hayatı ve Sanatı)”, Akt. Mine Baykal-Banu Mukyaeva Bilig-2/Yaz, ss.113-116.

- İmzasız, (1938), “Alma-Ata: Qazaxıstan’ın Ordenli Xalq Şairi Cambul Yoldaş’a”, *Edebiyat Gazetesi*, Sayı 13(158) 17 Mart, sayfa 2.
- İmzasız, (1938), “Alma-Ata: Qazaxstan’ın Böyük Xalq Sənətkârı Cambul Yoldaş’a”, *Edebiyat Gazetesi*, Sayı 25(170) 30 Mayıs, sayfa 4.
- İskəndərov, M.S (1965), **S.M.Kirov Azərbaycanda**, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, Bakı.
- Kasbabasov, Seit (2010), **Jambıl Jabaev İzbrannie Proizvedeniya**, İzdatelstvo Audarma, Astana.
- Naskali, Emine Gürsoy (1996), “Sovyet Türk Edebiyatı”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 1, ss. 54-64.
- Rahimov, Süleyman (1945), “Cambul Cabayev”, *Edebiyat Gazetesi*, Sayı 17(415) 27 Haziran, sayfa 4.
- Rezzakzadə, Aliaba (1938), “Cambul’a”, *Edebiyat Gazetesi*, Sayı 22(167) 11 Mayıs, sayfa 3.
- Urakova, Lazzat (2008), Kazak Halk Edebiyatında Aytıs Geleneği ve Bu Gelenek İçerisinde Jambıl’ın Yeri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Vurgun, Samet (1938), “Şeirimizin Ağsaqqalı”, *Edebiyat Gazetesi*, Sayı 23(168) 20 Mayıs, sayfa 3.
- Zeynalzadə, Ağarəfi (2006), **Azərbaycan Mətbuatı və Çar Sensurası 1850-1905**, Elm Nəşriyyatı, Bakı.

